

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук
 Богути Валентини Миколаївни
 на дисертаційне дослідження Чашечнікової Наталії Валеріївни
***“Патріотичне виховання молодших школярів засобами народного
 танцю в позашкільних навчальних закладах”***,
 подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
 за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання

Актуальність рецензованого дослідження обумовлюється сучасними тенденціями консолідації українського суспільства та викликами, що стоять перед Україною і вимагають дальшого вдосконалення системи національно-патріотичного виховання. В умовах реформування освітнього простору держави та утвердження нової освітньої парадигми, характерними рисами якої є: орієнтування на особистісно-орієнтоване навчання та творчий розвиток зростаючої особистості, перехід до евристично-пошукової моделі навчального процесу, оптимальне поєднання теоретичних і практичних компонентів освіти й виховання, особливого значення набувають активні форми позашкільної освіти, що сприяють формуванню високоморальної особистості, яка здатна реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства.

Отже, можемо констатувати, що пріоритетне значення у вирішенні цієї проблеми належить системі позашкільної освіти і виховання, яка здатна швидко реагувати на суспільні запити, на інтереси та потреби молодого покоління, вимоги держави, щодо освіти і виховання особистості, зокрема підвищення ефективності процесів формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості дітей молодшого шкільного віку. З огляду на це, дисертаційне дослідження Чашечнікової Наталії Валеріївни є безперечно своєчасним як за змістом, так і здобутими результатами, тому повністю відповідає потребам сучасної позашкільної практики, а головне стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді.

Слід відзначити проведений дисертанткою ґрунтовний аналіз, систематизацію та розкриття актуальності проблеми, стан її наукової розробки. В контексті останнього науково вивірено об'єкт, предмет, мету і завдання дисертаційної роботи, досить ґрунтовно охарактеризовано теоретичну основу, методи дослідження, наукову новизну, теоретичне значення та практичну значущість здобутих результатів. Логіка побудови дисертаційної роботи відповідає визначенням меті і завданням дослідження.

Ґрунтовний аналіз вітчизняної психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури, виховної практики позашкільних навчальних закладів дали змогу здобувачці розкрити й охарактеризувати, з позицій власного дослідження, сутність і зміст поняттєво-категоріального апарату, визначити й ґрунтовно охарактеризувати критерії (морально-ціннісний, когнітивний, емоційно-мотиваційний, творчо-діяльнісний, полікультурний), показники та рівні сформованості патріотичного виховання молодших школярів, враховуючи специфіку організації хореографічної виховної роботи у позашкільних навчальних закладах, що частково усуває проблему відсутності єдиних методичного та термінологічного підходів до процесу національно-патріотичного виховання.

Слід відзначити ґрунтовну характеристику провідного поняття дослідження “патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю в ПНЗ”, сутність якого дисертантка розглядає в інтеграції формування емоційно-ціннісного ставлення до історико-культурної спадщини українського народу та творчо-діяльнісної позиції особистості через пізнання потенціалу народного танцю.

Актуалізація понятійно-категоріального апарату дослідження та результати констатувального етапу педагогічного експерименту стали підґрунтям для визначення й обґрунтування дисертанткою таких педагогічних умов патріотичного виховання молодших школярів засобами народного танцю в ПНЗ як: удосконалення теоретичної і практичної

підготовки педагогів-хореографів до використання народної хореографії в патріотичному вихованні учнів у ПНЗ; стимулювання творчої самодіяльності дітей через розширення і вдосконалення форм, методів, прийомів, засобів виховного впливу; реалізація виховного потенціалу народних танців шляхом формування у дітей розуміння їхніх лексичних особливостей та сакрально-символічного змісту; залучення дітей до підготовки та участі в ролі виконавців і глядачів у різноманітних культурно-освітніх заходах національно-патріотичного спрямування.

Позитивом роботи, на нашу думку, є використання дисертанткою, як засобу формування досліджуваної якості у молодших школярів, потенціалу народного танцю із акцентуванням уваги на його, переважно недооціненому на сучасному етапі розвитку танцювального мистецтва, виховного та творчого потенціалу. Дисертант переконливо доводить, що суттєво вирізняючись індивідуальними, притаманними лише народному танцю, специфічно-характерними ознаками та засобами художньо-образного й інтонаційно-пластичного вираження, цей вид мистецтва здатен активізувати у дітей молодшого шкільного віку процеси пізнання, пошуково-перетворюючий стиль мислення та специфічні мотиви, які і визначатимуть формування національно-культурної ідентичності та національно-патріотичного світогляду підростаючого покоління, стимулюватимуть до збереження та розвитку духовно-моральних цінностей українського народу. Саме останнє, на нашу думку, є надзвичайно важливим результатом рецензованої дисертаційної роботи, оскільки сформованість компонентів досліджуваної якості, за науково вивіреною характеристикою здобувачки, є цілісною системою, що відображає зв'язок між складниками патріотичного виховання молодших школярів та засобами народної хореографії у ПНЗ.

Варто зазначити, що на етапі теоретичного аналізу джерельної бази мистецтвознавчої складової дисертації, Чашечнікова Н. В. досить повно

окреслила науково-методологічний доробок сучасної хореології. Однак, у процесі дослідно-експериментальної роботи було безпосередньо використано навчально-виховні розробки лише трьох хореографів, зокрема В. Верховинця, В. Котова, І. Липи.

Заслуговують на увагу представлені у дисертації та відповідних публікаціях здобувачки методичні матеріали посібника «Дерево корінням красне, а людина родом», які вже використовуються в широкій педагогічній практиці, що дало змогу значно підвищити ефективність формування досліджуваної якості в умовах позашкільного навчального закладу. Саме останнє, є вагомим здобутком, що актуалізує практичну значущість дисертаційного дослідження Чашечнікової Наталії Валеріївни.

Підтвердженням правильності зробленого нами останнього висновку є ґрунтовна характеристика форм, методів та прийомів навчально-виховної роботи у хореографічних творчих об'єднаннях позашкільних навчальних закладів. Згідно технологічної програми авторської методики традиційний інструментарій (показ, зразок) доповнено інноваційними для хореографічної роботи методами (екскурсійні, оповідальні, конструктивні проекти, віртуальні подорожі), які здобувачка переконливо розглядає як провідні методи практичного досягнення мети, завдань і змісту роботи з ефективного механізму формування патріотичних якостей молодших школярів у відповідності до принципів національної спрямованості, етнізації, полікультурності та соціальної відповідальності, системності і цілісності з урахуванням вікових і індивідуальних особливостей дітей молодшого шкільного віку.

Заслуговує на особливе схвалення здійснений дисертанткою педагогічний експеримент як його констатувальний, так особливо формувальний етап. Науково вивірені стадії (перцептивно-мотиваційна, наслідувально-перетворююча, творчо-репродуктивна) формування патріотичних якостей молодших школярів засобами народної хореографії у

ПНЗ забезпечили досягнення цілеспрямованого та прогнозованого результату.

Досить ґрунтовне опрацювання здобутих експериментальних даних методами математичної статистики дає всі підстави для визначення теоретичної ефективності як самого дослідження, так і своєчасності й важливості для педагогічної практики напрацьованих здобувачкою дидактичних матеріалів, розробленого змісту та, відповідно, форм і методів, педагогічних умов його презентації у навчально-виховному процесі позашкільних навчальних закладів. Підтвердженням цього висновку є представлена здобувачкою як у дисертації, так і в авторефераті апробація основних теоретичних і практичних положень дисертаційного дослідження у доповідях на численних міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Слід наголосити на тому, що основні результати дослідження також досить повно розкриті у 19 одноосібних наукових публікаціях здобувачки, з них 8 – фахових виданнях (зокрема, 1 публікація у зарубіжному науковому виданні), 8 – апробаційного характеру, 3 – наукові праці, які додатково відображають результати дисертації.

Аналіз дисертації та автореферату дає підстави стверджувати, що вони відповідають сучасним вимогам. Автореферат дисертації достатньо повно відображає структуру, основні положення, результати та висновки дисертаційної роботи й дає цілісне уявлення про хід його проведення.

Загалом, дисертація Чашечнікової Наталії Валеріївни заслуговує на позитивну оцінку, проте вважаємо за доцільне зробити деякі зауваження і висловити окремі побажання:

1. У тексті дисертації варто було б більш ґрунтовно розкрити історико-педагогічну генезу проблеми формування патріотичних якостей дітей молодшого шкільного віку у позашкільних навчальних закладах, що дало б змогу використати позитивні здобутки минулого щодо формування

досліджуваного феномену у хореографічній практиці сучасних позашкільних навчальних закладів.

2. У параграфі 1.4. бажано було б більш ґрунтовно розкрити зміст етноідентифікаційного критерію патріотичного виховання молодших школярів, адже він пов'язаний із сферою самосвідомості та самопізнання і є складним психологічним процесом.

3. У контексті вимог Закону України “Про вищу освіту” та на забезпечення першої педагогічної умови щодо удосконалення теоретичної та практичної підготовки педагогів-хореографів, у тексті дисертації слід було б приділити увагу процесуальному механізму формування досліджуваної якості у майбутніх вчителів хореографії, що дало б прямий вихід результатів дисертаційного дослідження на впровадження вимог закону у навчально-виховну практику підготовки фахівців спеціальності “Хореографія” у вищих навчальних закладах.

4. З огляду на виявлення здобувачкою того, що до загальних критеріїв патріотичної вихованості дітей молодшого шкільного віку належить родинний критерій (с. 75), а аналіз тексту дисертаційної роботи засвідчує розуміння нею ролі батьків у формуванні особистості дитини молодшого шкільного віку (анкетування батьків на констатувальному етапі експерименту (с. 80; 90), залучення батьків до спільної діяльності (с. 132), виконання завдання «у якості домашнього завдання» (с. 168), вплив родини на формування національно-патріотичної свідомості молодшого школяра варто було б виділити у окрему педагогічну умову.

5. З нашої точки зору, потребує додаткового пояснення питання щодо дотримання гендерного підходу під час організації дослідно-експериментальної роботи на етапі реалізації творчих проєктів. Адже, як свідчить аналіз змісту дисертації, для сюжетних композицій було узято хореографічну лексику танців «Аркан», «Опришки», «Коваль», а також

«Козачок», який вважається «сольним танцем спритного в рухах юнака» та «Гопак» – бойовий танець козаків (с. 160-165).

Однак висловлені зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку здійсненого дослідження. Дисертація Чашечнікової Наталії Валеріївни “Патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю в позашкільних навчальних закладах” є самостійним завершеним дослідженням, яке вносить вагомий внесок у теорію і методику виховання, відповідно має суттєву практичну значущість, відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 15 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. за № 567) та іншим інструктивним вимогам Міністерства освіти і науки України щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Чашечнікова Наталія Валеріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри початкової освіти,
природничих і математичних дисциплін
та методик їх викладання
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г.Короленка

В. М. Богута

